

Behandeling van Duitsche geïnterneerden in Ned. Indië

Mededeelingen van ooggetuigen.

Leden van een wetenschappelijke expeditie, een Rijksduitsche vrouw en een Duitsche consulaatssecretaresse, die ooggetuige waren van de behandeling der Rijksduitsche geïnterneerden in de Nederlandsch-Indische koloniën, hebben hierover een aantal mededeelingen gedaan. Zij verklaarden, naar het A.N.P. meldt, daarbij o.m. het volgende, hetgeen als authentieke berichtgeving moet worden aangemerkt:

Wij hebben vanaf 2 Januari 1939 van München uit in opdracht der universiteit München en van het Beiersche Staatsinstituut voor Paleontologie en Historische Geologie een onderzoekingsreis naar Britsch-Indië en Australië gemaakt. Op 4 September, om 16.30, werden wij te Melbourne ten huize van den geestelijke E. Steinger door politiebeambten in burger gearresteerd en na drie dagen, tezamen met ongeveer dertig Rijksduitschers, mannen tusschen 19 en 60 jaar, geïnterneerd in het militaire kamp van Tatura, op honderd mijl ten noorden van Melbourne.

Op 17 November 1939 werden wij uit het interneeringskamp Tatura ontslagen. Wij kregen op een eind December 1939 tot den minister-president gericht verzoekschrift op 15 Februari 1940 verlof, naar Java te mogen vertrekken.

Op 5 April 1940 kwamen wij te Batavia aan en waren voornemens zoo spoedig mogelijk vooral om financiële redenen, naar Duitschland via Japan terug te reizen. Wij namen passage aan boord van een Japans schip, dat op 21 Mei uit Soerabaya zou vertrekken.

Op den 10en Mei, des middags om twee uur, bereikte ons het bericht van de gebeurtenissen in Nederland. Reeds om 3.30 werden wij in het Duitsche pension Lohé te Bandoeng, tezamen met alle overige aldaar wonende Rijksduitschers, gearresteerd en naar het politiebureau vervoerd. De met revolvers bewapende in burger gekleede beambten, verrichten de arrestatie op grond van een lange getypte lijst. Na vaststelling der identiteit op het politiebureau, werden wij, ongeveer honderd man, niet alleen Rijksduitschers, maar ook genaturaliseerde Duitschers, Nederlanders (leden van de N.S.B.) en halfbloeden, alsmede Joodsche emigranten naar de turnzaal van een kazerne te Bandoeng overgebracht.

In den loop van 11 Mei geschiedde het vervoer naar Batavia en Tandjong Priok, tezamen met gearresteerden van Batavia. Buitenzorg en Cheribon, meerendeels dicht opeengedrongen in de laadruimte van het K.P.M.-schip „Generaal van Geen”, naar het voor Inlandsche Mekka-gangers bestemde Quarantaine-station op het eiland Onrust in de baai van Batavia.

Op 11 Mei, laat in den avond, werden de geïnterneerden naar de Quarantainebarakken vervoerd, op een door boomen omgeven en met prikkeldraad versperd terrein. De meegebrachte bagage bleef twee dagen in de open lucht liggen, zoodat men twee nachten op den kalen vochtigen betonnen bodem van de barakken moest doorbrengen. Pas na zes dagen werden stroo en strooien matten verstrekt. Tot 18 Mei bleef dekking geheel achterwege. De barakken bevatten geen gelegenheid om te zitten, geen tafels, of meubilair van eenigerlei aard, ook geen spijkers of kleerhaken. De geheele uitrusting bestond uit een enkele waterkraan, welke aan den buitenmuur van de barak uittiep en een toiletgelegenheid aan de omheining, waarvan de spoelinrichting bij de meeste barakken niet werkte.

DE VERZORGING.

Het eten bestond sinds het vertrek uit Bandoeng uit vier karig belegde broodjes, spaarzaam verstrekte koffie en koud water. Pas in den laten avond van 12 Mei werd een warme maaltijd verstrekt. De volgende dagen werd des morgens en des middags telkens een belegd broodje met koffie of thee en des avonds warme soep en gekookte rijst met een vleeschgerecht uitgedeeld. Deze avondmaaltijd was alleen voldoende om voor het oogeblik den honger te stillen.

Volgens een ruwe raming bevonden zich op Vrijdag 17 Mei op Onrust twaalf tot dertienhonderd geïnterneerde mannen in den ouderdom van 16 tot over 70 jaar, onder de op Onrust geïnterneerden bevonden zich geen vrouwen, Rijksduitschers, Nederlanders van Duitsche afstemming, eenigen daarvan meer dan twintig jaar in Nederlandsch-Indië woonachtig, en genaturaliseerd, ten deele hooge ambtenaren der Nederlandsch-Indische overheid, Nederlanders, meerendeels leden van de N.S.B., zonen uit huwelijken van mannen van Duitsche afstemming en emigranten van Joodsche afkomst. Onder anderen vielen de volgende personen op: leden van het Duitsche consulaat-generaal te Batavia, bijv. een Duitsche consul. Zij deelden mede, dat alle manlijke leden van het consulaat-generaal met uitzondering van den consul-generaal Timann, op den 10en Mei des morgens om tien uur, in hun werkkamers waren gearresteerd en geïnterneerd, eveneens verscheidene schooljongens onder wie de zestienjarige zoon van een theeplanter in de buurt van Buitenzorg. Deze jongen was drie dagen voor zijn arrestatie, hersteld van een zware typhus uit een ziekenhuis te Batavia ontslagen en bevond zich op 18 Mei nog in het interneeringskamp, een Duitscher, die door verscheidene geïnterneerden als de directeur van de politie-school te Buitenzorg herkend werd, een Nederlander ongeveer zestig jaar oud, die door verscheidene geïnterneerden als een der directeurs van het Nederlandsch Indische Persbureau Aneta herkend werd, zijn naam luidde Brandenburg van Olistende, een zending van de Zending der Adventisten en zijn zestienjarige zoon, een genaturaliseerde militaire apotheker met den rang van kapitein, van Duitsche afstamming.

Hij was op 10 Mei in volle uniform in zijn werkkamer gearresteerd en geïnterneerd, een of verscheidene politiebeambten van Duitsch-Javaansche afstemming in uniform.

Over de arrestatie maakten de geïnterneerden o.a. melding van de volgende gevallen: Een bejaarde te Bandoeng bekende Rijksduitsche arts werd door politiebeambten ondanks zijn protesten, zonder uitstel, van een vrouw in het kraambed, weggehaald. De bemanning van de in de haven van Batavia liggende Duitsche schepen, o.a. van de „Stassfurt” werden van de werkplaatsen en machinekamers weggehaald, zonder gelegenheid te hebben kleeding, schoenen, toiletartikelen enz. mee te nemen.

Gebeurtenissen in het Interneeringskamp.

Verscheidene malen werden oudere mannen op draagbaren weggedragen en naar het lazaret gebracht, blijkbaar als gevolg van het gebrek aan de noodige inrichtingen in het kamp en van de onvoldoende kost. Op 14 Mei werd vooral het aanraken van de prikkeldraadomheining, alsmede het spreken met andere barakken verboden. Deze voorschriften eindigden met de woorden: „wordt zonder waarschuwing neergelegd”, „wordt neergeschoten”. Op denzelfden dag, des morgens tegen elf uur, loste een Nederlandsche sergeant zonder voorafgaande waarschuwing een schot op een geïnterneerde, die bij vergissing tegen de prikkeldraadversperring leunde en naar vier kameraden keek, die aan het briden waren. De geïnterneerde is niet getroffen, hij werd eenige minuten later weggevoerd en naar een gevangenis gebracht. Tusschen 12 en 1 uur des middags viel er weer een schot. Eenige barakken verder zag men een afgedekte baar uitdragen. Van mond tot mond ging kort daarop het bericht dat een Rijksduitsche vluchteling uit Singapore slachtoffer van het schot was geweest. Bij vergissing had hij tegen de omheining geleund. Verscheidene geïnterneerden constateerden den volgende dag dat op het in het barakkenkamp gelegen oude kerkhof een teraardebestelling plaats vond.

Op 16 Mei werd een geïnterneerde van Duitsch-Javaansche afstamming, in den ouderdom van ongeveer twintig jaar, door een bruinen soldaat getrap, omdat hij niet in de pas liep. Een geïnterneerde van Duitsche afstamming van ongeveer 18 jaar, werd om dezelfde reden naar de als gevangenis dienende barak gebracht. Beiden werden met lijfstraffen bedreigd wanneer zij voortaan niet in de pas liepen.

Als gevolg van de volkomen onvoldoende huisvesting — vooral door het slapen op den vochtigen betonnen grond, zonder enig onderdek in de eerste dagen — en door het gebrek aan zitgelegenheden binnen en buiten de barakken, ontstonden er terstond darmziekten, alsmede influenza met hooge koorts. De geneeskundige behandeling geschiedde door drie geïnterneerde Joodsche artsen. Zij verklaarden, dat slechts de ernstigste gevallen in de barak van het lazaret konden worden behandeld.

Op 18 Mei werden wij in de arrestantencel van een klein Nederlandsch oorlogsschip, „Kra-katau”, van Onrust naar Tandjong Priok, de haven van Batavia, vervoerd. In de barkas, die ons daar naar de kade bracht, zaten tegenover ons als bewakers een blanke sergeant en twee gekleurde soldaten. De sergeant haalde zijn geweer van den schouder, legde de vinger aan den trekker en hield ons den loop op een meter afstand voor de borst. Ook de gekleurde soldaten hielden het geweer op ons gericht. In Tandjong Priok gaven de militairen ons aan de politie over. Een Nederlandsche politie-beambte zelde daarbij: „U weet, er wordt zonder waarschuwing geschoten”.

Op 19 Mei des morgens om half zes, werden wij door twee gekleurde politiebeambten met geweer naar het station Batavia Koningsplein en vandaar per spoor naar Soerabaya vervoerd. Hierbij werden wij des morgens om half zes met z'n drieën, ondanks protest, met handboeien aan elkaar geketend, die pas des middags om 1 uur in den trein werden afgenomen, toen wij wilden eten. Bij de aankomst in Soerabaya werden wij weer, ondanks nadrukkelijk protest, geboeid, en via een politiebureau naar een verzamelpunt gebracht. Van hieruit werden wij op 21 Mei onder politiebewaking op het schip „Nissyo Maru” overgebracht. Van onze bagage, werden ons dertien filmrollen waarvan elf rollen Australische opnamen bevatten, die aldaar aan de militaire censuur waren voorgelegd, afgenomen. Ons verzoek om deze films, die voor het wetenschappelijke nut van onze reis van de grootste betekenis zijn na het onderzoek naar het Duitsche consulaat-generaal in Kobe te zenden, werd door een beambte afgewezen met de woorden: „Het is nu oorlog, wat hebben die films te betekenen”.

Op de Philippijnen lazen we in een Amerikaansche krant, dat in Nederlandsch-Indië sinds den 10den Mei in totaal vijfduizend menschen geïnterneerd zijn en dat vermoemens, ten bedrage van in totaal 100 miljoen dollar, in beslag genomen zijn.

2. Mededeeling van een Rijksduitsche vrouw.

De behandeling der aanvankelijk vrij gebleven Duitsche vrouwen in Bandoeng door de politie- of militaire organen aldaar, was allesbehalve vriendelijk.

Hierover de volgende bijzonderheden: Op 15 Mei verschenen des morgens twee officieren en eenige soldaten in het pension Lohé. De aanwezige Duitsche vrouwen moesten zich in de hal verzamelen, soldaten met het geweer in den aanslag stonden bij de deuren. Mijn verzoek, een zakdoek te mogen halen, werd ruw met „you stay here” van de hand gewezen. De

vrouw van een rijksduitscher uit Bombay, een Amerikaansche van afkomst, had in haar kamer haar kind van vier weken oud. Toen dit begon te schreeuwen, verzocht zij, er naar toe te mogen gaan. Dit werd haar geweigerd. Bij het openmaken van de kamers werd, ondanks protesten van de pensionhoudster geen rekening gehouden met een te bed liggende bejaarde zieke vrouw en evenmin met een moeder, die haar kind voedde. Eenige vrouwen werden nog denzelfden dag gearresteerd. Drie andere Duitsche dames, die in het pension Lohé woonden, onder wie de bovenvermelde dame met het kindje van vier weken, kregen op 16 Mei het bevel, zich van het noodzakelijkste voor verscheidene dagen te voorzien. Zij werden uit het pension weggeleid en waren, evenals de vrouwen die den vorigen dag waren gearresteerd, tot het vertrek van deze ooggetuige uit Bandoeng niet teruggekeerd. In een ander Duitsch pension in de buurt, werden de vrouwen op dezelfde wijze behandeld. Voor dit pension stonden van des morgens 15 Mei af vier gekleurde wachtposten.

3. Een Duitsche consulaatssecretaresse vertelt.

Een Duitsche consulaats-secretaresse uit Soerabaya heeft de volgende mededeelingen verstrekt:

Op den 10den Mei, des middags 1.15, kwamen twee politiebeambten het Duitsche consulaat in Soerabaya binnen en arresteerden eerst met de revolver in de hand een hulpkracht bij het consulaat. Vervolgens gingen zij naar den heer Von Plessen en bevalen hem, eveneens met voorgehouden revolver, mee te gaan, hoewel hij verklaarde de Duitsche consul te zijn. De heer Von Plessen kreeg niet eens gelegenheid zijn bureau te sluiten of zijn pas mee te nemen. De heeren werden met de andere Duitschers voorlooptig in Soerabaya geïnterneerd.

Op 10 Mei moest ik alle kasten in het consulaat openmaken en de politie nam steekproeven. Zij had vooral belangstelling voor partijstukken van de Duitsche organisatie in het buitenland. Van de consulaatspapieren nam zij de aanmeldingsformulieren en de in behandeling zijnde stukken mede. Op het hoofdbureau van politie werd ik tot 1 uur 's nachts verhoord. Daarbij heb ik er krachtig op gewezen, dat de heer Von Plessen beroepsconsul en sinds twintig jaar in den Duitschen buitenlandschen dienst werkzaam is.

De Duitsche vrouwen werden over het algeme-

meen het geld afgenomen. De Duitsche firma's werden bezet en auto's en radiotoestellen in beslag genomen.

In Batavia werden de heeren van het consulaat-generaal reeds des morgens om 10 uur van de schrijftafel weggehaald en gearresteerd.